

محصول ناخالص داخلی کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی

قدرت طاهری و فریما عظیمی

در سطح درامدی متوسط به پایین قرار دارند.

کشورهای اسلامی، دارای یک توزیع جغرافیایی بسیار پراکنده و وسیع، و از لحاظ سطح درامدی نیز ناهمگون و اساساً کمتر توسعه یافته محسوب می‌شوند. در ادامه به مقایسه‌ی شاخص تولید ناخالص داخلی این گروه کشورها پرداخته می‌شود.

• تولید ناخالص داخلی

جدول ۱ اندازه تولید ناخالص داخلی کشورهای عضو را طی سال‌های ۲۰۱۰-۲۰۰۴ نشان می‌دهد. بر اساس اطلاعات منتشر شده، متوسط سهم تولید ناخالص داخلی کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی از تولید جهانی برای دوره‌ی ۲۰۰۴-۲۰۱۰ بین ۵۹ و ۶۷ درصد بوده است که در مقایسه با سهم آن‌ها از جمعیت جهانی، به مرتب کمتر است. در میان کشورهای اسلامی در دوره‌ی مذکور، تولید ناخالص داخلی ترکیه در سال‌های ۲۰۰۴-۲۰۰۵ بیش از ۴۰۰ میلیارد دلار بوده است و در سال‌های ۲۰۰۶-۲۰۱۰ بیش از ۵۰۰ میلیارد دلار. بعد از آن، تولید ناخالص داخلی کشور عربستان سعودی به‌غیر از سال ۲۰۰۴ و کشور اندونزی به‌غیر از سال‌های ۲۰۰۴-۲۰۰۵، هر کدام بیش از ۳۰۰ میلیارد دلار و کشور جمهوری اسلامی ایران (غیر از سال ۲۰۰۴) و امارات متحده عربی (غیر از سال‌های ۲۰۰۶-۲۰۰۴)، در دوره‌ی مذکور بیش از ۲۰۰ میلیارد دلار بوده است و نیز کشورهای نیجریه، الجزاير (۲۰۰۵-۲۰۱۰)، مصر (۲۰۰۶-۲۰۱۰)، مالزی و پاکستان بیش از ۱۰۰ میلیارد دلار درامد داشته‌اند. از بین

است.

در اقتصاد کلان، شاخص‌های فراوانی وجود دارند که تعدادی از آن‌ها از اهمیت بیشتری برخوردارند. برخی از این شاخص‌ها عبارت‌اند از: نرخ رشد درامد (محصول) ملی، سطح عمومی قیمت‌ها، سطح عمومی اشتغال و بیکاری، نرخ بهره، تراز پرداخت‌ها و نرخ ارز. درامد ملی، محصول ملی و تولید ملی به‌طور عام، کل تولیدات یک کشور را نشان می‌دهند. به عبارت دیگر، حساب‌های ملی، براوردی از محصول ناخالص ملی را ارائه می‌کنند که موجب سنجش عملکرد اقتصاد کشور در تولید کالاهای و خدمات می‌شوند.

در میان شاخص‌های اقتصاد کلان، نرخ رشد تولید ناخالص داخلی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ زیرا نه تنها به عنوان یکی از مهم‌ترین شاخص عملکرد اقتصادی در تحلیل‌ها و ارزیابی‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد، بلکه بسیاری از دیگر اقلام متغیرهای کلان اقتصادی، محصولات جنبی محاسبه و براورد آن محسوب می‌شوند. در ادامه به بررسی محصول ناخالص داخلی کشورهای مذکور پرداخته می‌شود.

○ نگاهی به تولید ناخالص داخلی کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی (۲۰۱۰-۲۰۰۴)

از میان ۵۷ کشور اسلامی از لحاظ سطح درامدی، بیش از نصف آن‌ها در سطح درامد کمتر از حدود ۲۰ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۰ قرار داشته‌اند و تنها ۱۰ کشور با سطح درامد متوسط و بیشتر بوده‌اند. مابقی این کشورها نیز

سازمان همکاری اسلامی^۱، یک سازمان بین‌المللی بزرگ است و همه‌ی کشورهای عضو آن، عضو سازمان ملل متحد نیز هستند. این در حالی است که این سازمان، فاقد ضمانت اجرایی برای قطعنامه‌ها و مصوبه‌های لازم‌الاجرا خود است. این سازمان بر اساس تصمیم اجلاس تاریخی در ریاض (مراکش) در ۲۵ سپتامبر ۱۹۶۹ میلادی تشکیل شد. سازمان کنفرانس اسلامی دارای ۵۷ عضو است که از لحاظ جغرافیایی به سه گروه آسیایی و آفریقایی و عرب تقسیم می‌شوند.

مرکز تحقیقات آماری، اقتصادی، اجتماعی و آموزشی کشورهای اسلامی (SESRIC) در آنکارا قرار دارد. این مرکز، آمار و اطلاعات فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و آموزشی کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی را منتشر می‌کند و نیز همایش‌ها و کارگاه‌های آموزشی مرتبط با حوزه‌های مذکور را نیز برگزار می‌کند.

در این مقاله، یکی از مهم‌ترین شاخص‌های اقتصادی (تولید ناخالص داخلی)^۲ کشورهای عضو بعد از معرفی مختصر سازمان کنفرانس اسلامی برای دوره‌ی زمانی سال‌های ۲۰۱۰-۲۰۰۴ میلادی، مورد بررسی قرار گرفته

قدرت طاهری مدیر کل دفتر محاسبه‌ی شاخص برنامه‌ها و سیاست‌های کلان مرکز آمار ایران است.

فریما عظیمی کارشناس دفتر محاسبه‌ی شاخص برنامه‌ها و سیاست‌های کلان مرکز آمار ایران است.

مدول ۱ - محصول ناخالص داخلی به قیمت ثابت در کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی (میلیون دلار) - مأخذ: سالانه‌ی آمار سازمان ملل سال ۲۰۱۱ (بنجاه و ششماهنگی هشتماره)

کشور	سال	۲۰۰۴	۲۰۰۵	۲۰۰۶	۲۰۰۷	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰
آذربایجان	۱۰,۴۷۵	۱۱,۶۴۰	۱۲,۵۱۹	۱۳,۵۸۶	۱۴,۴۴۷	۱۵,۸۶۱	۱۶,۲۳۰	۱۶,۷۳۲
اردن								
ازبکستان	۱۳,۴۵۴	۱۴,۳۹۶	۱۴,۵۸۶	۱۵,۴۴۷	۱۶,۹۱۴	۱۸,۴۳۷	۱۹,۹۳۰	۲۱,۶۲۴
افغانستان	۵,۹۷۳	۶,۸۴۰	۷,۶۰۵	۸,۸۳۵	۹,۰۷۲	۹,۰۷۲	۹,۸۴۰	۹,۸۴۰
امارات متحده عربی	۱۷۲,۲۵۴	۱۷۷,۴۷۱	۱۸۰,۶۱۷	۱۹۸,۰۹	۲۰,۴۸۸	۲۱,۶۳۸	۲۰,۸۲۲	۲۱,۲۱۴
اندونزی								
ایران	۱۹۵,۳۲۴	۱۹۵,۳۲۴	۲۰,۵۰۸	۲۱,۱۳۶	۲۲,۱۷۹	۲۲,۶۶۴	۲۳,۰۱۸	۲۴,۲۲۴
بحرین	۱۲,۴۷۹	۱۳,۴۵۹	۱۴,۳۵۴	۱۵,۰۵۷	۱۶,۹۳۰	۱۷,۰۵۷	۱۷,۸۲۱	۱۷,۸۲۱
بنگلادش	۵۴,۳۸۹	۵۷,۶۲۸	۶۱,۴۴۸	۶۹,۴۴۷	۷۳,۴۳۴	۷۳,۸۹۱	۷۷,۸۹۱	۷۷,۸۹۱
پاکستان	۱۰,۱,۴۲۵	۱۰,۹,۲۱۳	۱۱,۰,۹۶۰	۱۲,۲,۰۵۰	۱۲,۶,۹۸۳	۱۲,۶,۹۸۳	۱۲,۶,۹۸۳	۱۲,۶,۹۸۳
تاجیکستان	۲,۱۶۷	۱۱,۰,۰۱	۱۲,۴۳۶	۱۳,۷۹۹	۱۷,۰,۵۷۵	۲۰,۸,۲۲۲	۲۰,۸,۲۲۲	۲۰,۸,۲۲۲
ترکمنستان								
ترکیه	۴۴۰,۰۵۲	۴۸۲,۹۸۶	۵۱۶,۲۸۰	۵۴۰,۳۸۳	۵۱۷,۶۹۴	۵۴۳,۹۴۴	۵۶۴,۳۱۵	۵۶۴,۳۱۵
سوریه	۲۶,۷۳۵	۲۸,۳۹۷	۲۹,۸۳۰	۳۰,۰۲۳	۳۲,۹۱۴	۳۴,۹۱۴	۳۶,۰۴۳	۳۶,۰۴۳
عراق	۱۷,۳۹۹	۱۸,۱۶۴	۲۰,۰۱۰	۲۰,۲۸۵	۲۱,۶۲۶	۲۲,۶۳۷	۲۵,۳۵۴	۲۵,۳۵۴
عربستان سعودی	۲۹۸,۹۷۹	۳۱۰,۵۸۳	۳۲۰,۵۴۸	۳۲۲,۱۱۵	۳۴۶,۱۰۹	۳۴۶,۷۰۶	۳۵۹,۷۴۹	۳۵۹,۷۴۹
عمان	۲۹,۷۱۹	۳۰,۹۰۵	۳۲,۶۱۴	۳۲,۸۰۸	۳۹,۲۷۷	۴۹,۷۱۹	۴۹,۷۱۹	۴۹,۷۱۹
قرقیزستان	۲,۴۶۵	۵۰,۷۳	۵۷,۱۲۴	۶۳,۱۶۷	۶۸,۶۰۹	۷۰,۹۱۴	۷۱,۷۷۳	۷۶,۸۰۰
قطر	۴۱,۴۲۷	۴۴,۵۳۰	۵۶,۱۸۴	۶۶,۲۸۹	۷۷,۹۹۸	۷۷,۹۹۸	۸۰,۳۲۵	۸۰,۳۲۵
کویت	۷۳,۰۴۸	۸۰,۷۹۸	۸۵,۰۲۰	۸۸,۷۲۷	۹۳,۱۳۴	۹۸,۳۰۴	۹۹,۰۳۹	۹۹,۰۳۹
لبنان	۲۱,۶۷۵	۲۱,۸۶۱	۲۲,۰۰۶	۲۲,۶۸۵	۲۵,۸۸۷	۲۷,۹۵۸	۲۷,۹۲۷	۲۷,۹۲۷
مالزی	۱۳۰,۹۷۱	۱۳۷,۹۰۴	۱۴۶,۰۲۳	۱۵۵,۴۸۵	۱۶۰,۲۹۴	۱۶۰,۲۹۴	۱۷۱,۸۲۶	۱۷۱,۸۲۶
یمن	۱۶,۸۷۳	۱۷,۸۷۲	۱۸,۰۵۷	۱۹,۳۷۰	۲۱,۲۲۶	۲۱,۲۲۶	۲۲,۹۲۷	۲۲,۹۲۷
مورتانی	۲,۰۰۵	۲,۱۸۴	۲,۵۹۷	۲,۶۳۹	۲,۷۰۳	۲,۷۰۳	۲,۸۲۹	۲,۸۲۹
گامبیا	۶۳۵	۶۴۰	۶۹۰	۶۷۰	۷۰۷	۷۰۷	۷۹۷	۷۹۷
گابن	۸,۹۵۷	۹,۴۵۹	۹,۲۲۳	۹,۷۵۴	۹,۹۲۳	۹,۹۸۲	۱۰,۴۲۲	۱۰,۴۲۲
مصر	۱۶,۰۶۵	۱۶,۳۵۴	۱۶,۵۰۰	۱۶,۹۳۱	۱۷,۵۷۴	۱۷,۵۷۴	۱۷,۰۲۶	۱۷,۰۲۶
ساحل عاج	۶۸۷	۷۰۹	۷۹۹	۸۸۰	۹۲۹	۹۲۹	۹۷۱	۹۷۱
جبیتوی	۳۷۱	۳۸۷	۳۹۲	۳۹۴	۴۰۵	۴۰۵	۴۱۳	۴۱۳
کوموروس	۳۷۱	۳۸۷	۳۹۲	۳۹۴	۴۰۵	۴۰۵	۴۱۳	۴۱۳
پورتکنافاسو								
بنین	۴,۲۳۷	۴,۳۵۸	۴,۵۲۲	۴,۷۳۱	۴,۹۸۰	۵,۱۰۱	۵,۱۰۱	۵,۲۳۱
الجزایر	۹۸,۲۲۴	۱۰۳,۲۲۴	۱۰۵,۲۹۹	۱۰۸,۴۵۸	۱۱۱,۵۱۷	۱۱۳,۷۲۶	۱۱۷,۵۱۷	۱۱۷,۵۱۷
آلبانی	۷,۷۱۴	۸,۱۰۹	۸,۶۰۲	۹,۱۱۰	۹,۸۸۰	۹,۸۸۰	۱۰,۴۲۸	۱۰,۴۲۸
جاد	۵,۴۴۳	۵,۶۷۳	۵,۸۸۳	۵,۹۷۲	۶,۹۲۸	۷,۹۲۸	۷,۹۲۸	۷,۹۲۸
گینه	۲,۸۵۲	۲,۹۳۷	۳,۰۸۳	۳,۱۶۶	۳,۱۵۷	۳,۱۵۷	۳,۲۱۷	۳,۲۱۷
گینه‌ی بیسانو	۵۵۱	۵۷۳	۵۷۳	۵۹۹	۶۸۸	۶۸۸	۶۹۹	۶۹۹
کویان	۱,۳۴۲	۱,۳۱۵	۱,۳۸۳	۱,۴۸۰	۱,۵۰۹	۱,۵۷۳	۱,۶,۰۲۷	۱,۶,۰۲۷
لیبی	۱۶,۲۱۵	۱۶,۵۸۸	۱۷,۱۲۳	۱۷,۶۸۰	۱۸,۱۹۰	۱۸,۴۷۳	۱۹,۰۲۷	۱۹,۰۲۷
مالدیو	۷۸۹	۷۹۰	۷۹۰	۷۹۵	۸,۴۳۰	۸,۶۳۸	۸,۰۲۳	۸,۰۲۳
مالی	۵,۱۶۹	۵,۴۸۶	۵,۷۷۴	۵,۹۴۳	۶,۴۳۰	۶,۴۳۰	۶,۸۳۸	۶,۸۳۸
مراکش	۵۷,۸۰۲	۶,۵۷۹	۶,۹۵۲۴	۷,۵۷۹	۷,۹۰۱	۷,۹۰۱	۷,۹۰۱	۷,۹۰۱
موزامبیک	۶,۰۶۹	۶,۵۷۹	۷,۱۵۰	۷,۶۷۰	۷,۶۷۰	۷,۶۷۰	۷,۷۱۳	۷,۷۱۳
نیجر	۳,۱۲۶	۳,۳۶۹	۳,۵۶۴	۳,۶۷۶	۳,۱۵۷	۳,۱۵۷	۳,۹۹۲	۴,۲۹۰
فلسطین	۴,۲۶۷	۴,۶۳۴	۴,۳۹۳	۴,۶۳۴	۴,۹۸۰	۴,۹۸۰	۵,۶۷۴	۵,۶۷۴
سنگال	۸,۲۴۴	۸,۷۰۸	۸,۹۲۲	۸,۹۲۲	۹,۶۸۰	۹,۶۸۰	۹,۸۷۹	۱۰,۲۹۸
سیبرالشون	۱,۳۸۶	۱,۴۹۱	۱,۵۸۶	۱,۶۵۳	۱,۷۳۱	۱,۷۳۱	۱,۸۱۰	۱,۸۱۰
صومالی	۲,۲۴۸	۲,۳۱۶	۲,۳۷۱	۲,۴۳۳	۲,۴۹۶	۲,۴۹۶	۲,۵۶۳	۲,۵۶۳
سودان	۳۳,۱۵۳	۳۵,۱۸۳	۳۷,۱۸۳	۳۷,۱۸۳	۴۰,۱۷۲	۴۰,۱۷۲	۴۱,۲۲۴	۴۱,۲۲۴
سورینام	۱,۷۱۷	۱,۷۸۵	۱,۸۶۵	۱,۹۶۶	۲,۰۸۷	۲,۰۸۷	۲,۱۳۰	۲,۱۳۰
تونگو	۲,۰۸۴	۲,۱۱۰	۲,۱۹۳	۲,۲۲۸	۲,۲۹۱	۲,۲۹۱	۲,۳۷۲	۲,۳۷۲
تونس	۳۱,۰۲۱							
اوگاندا	۹,۱۱۷	۹,۱۲۷	۹,۱۲۷	۹,۱۲۷	۱۱,۳۹۱	۱۱,۳۹۱	۱۲,۷۲۹	۱۲,۷۲۹
برونئی	۹,۴۹۵	۹,۵۳۱	۹,۹۵۱	۹,۹۶۶	۹,۷۷۳	۹,۶۰۰	۹,۹۹۳	۹,۹۹۳
کل تولید ناخالص کشورهای عضو	۲,۶۰۴,۱۵۹	۲,۷۶۶,۹۸۶	۲,۷۶۷,۱۶۷	۲,۹۴۷,۱۶۷	۳,۱۱۴,۰۲۰	۳,۲۳۷,۲۲۱	۳,۲۵۶,۹۴۲	۳,۴۳۲,۰۶۵
بیشترین-ترکیه	۴۴۵,۰۵۲	۴۸۲,۹۸۶	۵۱۶,۲۸۰	۵۴۰,۳۸۳	۵۴۳,۹۴۴	۵۴۷,۶۰۵	۵۱۷,۶۹۴	۵۶۴,۳۱۵
کل تولید ناخالص جهان	۴۴,۱۷۹,۳۶۰	۴۵,۷۴۴,۷۵۱	۴۷,۶۳۳,۱۸۵	۴۹,۰۵۶,۵۱۳	۴۹,۰۶۲,۲۰۲	۴۹,۰۶۲,۲۰۲	۴۹,۰۴۰,۴۶۳	۴۹,۰۴۰,۴۶۳

ناخالص داخلی کشورهای مزبور را در دوره‌ی مورد نظر شامل شده‌اند. به‌غیر از کشور مالی که حدود ۵ درصد از کل تولید ناخالص داخلی را در دوره‌ی زمانی مزبور در بر گرفته است، سایر کشورها سهمی زیر ۵ درصد از کل تولید ناخالص داخلی کشورهای عضو را در بین سال‌های ۲۰۰۴ و ۲۰۱۰ به خود اختصاص داده‌اند (شکل ۱).

• تغییرات رشد تولید ناخالص داخلی در کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی

جدول ۲ درصد رشد تولید ناخالص داخلی را نشان می‌دهد. با توجه به جدول مزبور، درصد رشد عراق در سال ۲۰۰۴ (۵۴٪)، چاد در سال ۲۰۰۴ (۳۳٪)، قطر در سال ۲۰۰۶ (۲۶٪)، مالدیو در سال ۲۰۰۶ (۲۲٪)، جیبوتی در سال ۲۰۰۶ (۱۲٪) درصد، موریتانی در سال ۲۰۰۶ (۱۸٪) درصد) و افغانستان در سال ۲۰۰۷ (۱۶٪) قابل ملاحظه است.

• بررسی تغییرات درصد رشد محصول ناخالص داخلی ایران (۲۰۱۰-۲۰۰۴)

همان‌طور که در شکل ۲ ملاحظه می‌شود، از سال ۲۰۰۴ تا سال ۲۰۰۷، تغییرات درصد

از ۶ درصد در سال ۲۰۱۰ هستند.

○ مقایسه‌ی تولید ناخالص داخلی کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی از سال ۲۰۰۴ تا سال ۲۰۱۰

در بین ۵۷ کشور عضو سازمان کنفرانس اسلامی در دوره‌ی مزبور (۲۰۱۰-۲۰۰۴) ترکیه همواره دارای بیشترین تولید ناخالص داخلی بوده و نیز از رشد قابل ملاحظه‌ای برخوردار بوده است، به‌طوری که از رقم ۴۴۵,۵۵۲ میلیون دلار در سال ۲۰۰۴ به ۵۶۴,۳۱۵ میلیون دلار در سال ۲۰۱۰ رسیده است (جدول ۱). این کشور به‌طور متوسط حدود ۱۷ درصد از کل سهم تولید ناخالص داخلی کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی را در دوره‌ی زمانی مزبور به خود اختصاص داده، که همواره بیشترین سهم را نسبت به سایر کشورهای عضو داشته است.

بعد از کشور ترکیه، کشورهای عربستان سعودی و اندونزی بیشترین تولید ناخالص داخلی را در مقایسه با سایر کشورهای عضو در دوره‌ی مزبور داشته‌اند، به‌طوری که بیش از ۱۰ درصد از کل تولید ناخالص داخلی کشورهای عضو را در دوره‌ی زمانی مزبور به خود اختصاص داده‌اند. پس از آن‌ها کشورهای ایران و امارات متحده عربی به‌ترتیب بیش از ۷ و ۶ درصد از کل تولید

مجموع تولید ناخالص داخلی کشورهای عضو سازمان ۷۳٪ و ۷۰٪ درصد به ترتیب در سال‌های ۲۰۰۴ و ۲۰۱۰ متعلق به ۱۰ کشور مذکور می‌باشد.

در غالب کشورهای مورد بررسی، بخش خدمات، سهم برجسته‌ای در تولید ناخالص داخلی دارد و بخش‌های صنعت و کشاورزی در برخی از کشورها بخش مهمی از تولید ناخالص داخلی کشورها را تشکیل می‌دهند. امروزه کمتر کشوری با درامد سرانه‌ی زیاد را می‌توان یافت که سهم بخش کشاورزی در تولید ناخالص داخلی آن قابل ملاحظه باشد. بر عکس، کمتر کشوری با درامد سرانه‌ی کم را می‌توان یافت که سهم کشاورزی در تولید ناخالص داخلی آن زیاد نباشد. البته در بسیاری از کشورهای عضو سازمان، بخش خدمات، بخش چشمگیری از تولید ناخالص داخلی را تشکیل می‌دهد.

• رشد تولید ناخالص داخلی

جدول ۲ میزان رشد تولید ناخالص داخلی کشورهای عضو طی سال‌های ۲۰۱۰-۲۰۰۴ را نشان می‌دهد. با نگاهی اجمالی به این جدول، مشخص می‌شود که این کشورها دارای سطوح رشد اقتصادی ناهمگونی هستند. این تفاوت‌ها در عین حال که می‌تواند جنبه‌ی مثبت داشته باشد، محدودیت‌هایی را نیز ایجاد می‌کند. بر اساس آمارهای منتشر شده، کشورهای اسلامی در سال‌های ۲۰۱۰-۲۰۰۴ رشد های متنوعی داشته‌اند. از جمله‌ی کشورهای دارای رشد های قابل توجه تولید ناخالص داخلی در سال ۲۰۱۰، که بیشتر از ۶ درصد رشد داشته‌اند، می‌توان به کشورهای زیر اشاره کرد.

ازیکستان، افغانستان، اندونزی، بنگلادش، تاجیکستان، ترکمنستان، ترکیه، عراق، دولت فلسطین، قرقاستان، قطر، گامبیا، لبنان، مالدیو، مالری، موزامبیک، نیجر و یمن.

در واقع، می‌توان گفت ۳۱٪ درصد از کل ۵۷ کشور، دارای رشد تولید ناخالص داخلی بیشتر

شکل ۱- مقایسه کشورهای دارای تولید ناخالص داخلی بالا به قیمت ثابت ۲۰۰۵ (۲۰۰۴-۲۰۱۰)

رشد ایران افزاینده بوده و این درصد رشد در سال ۲۰۰۷ به نقطه‌ی بیشینه رسیده است. از سال ۲۰۰۷ تا سال ۲۰۰۹، درصد رشد تولید ناخالص داخلی در ایران، کاهش شدیدی را نشان می‌دهد؛ ولی بعد از سال ۲۰۰۹ دوباره از رشد تدریجی برخوردار بوده است.

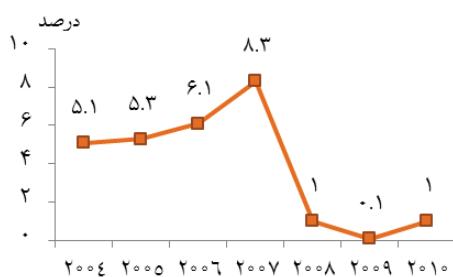
نتیجه‌گیری

عوامل بسیاری در تفاوت رشد تولید ناخالص داخلی کشورها موثر می‌باشند که شاید بتوان گفت عواملی نظیر شرایط خاص هر کشور از نظر نحوه مدیریت و امکانات موجود و شرایط جغرافیایی و سایر عوامل موثر آن کشور بطور کلی بر اختلاف و روند رشد تولید ناخالص داخلی بین کشورها اثر زیادی دارند. به طور کلی، تولید ناخالص داخلی مجموع این کشورها از سال ۲۰۰۴ تا سال ۲۰۱۰ میلادی به‌طور مستمر و ملایم در حال افزایش بوده است، به‌طوری که ۵۹ درصد از کل تولید ناخالص داخلی جهان در سال ۲۰۰۴ و ۶۷ درصد در سال ۲۰۱۰ به این کشورها اختصاص دارد.

توضیحات

Organization of Islamic Cooperation^۱

Gross Domestic Product^۲

شکل-۲- تغییرات درصد رشد محصول ناخالص داخلی ایران (۲۰۱۰-۲۰۰۴)

جدول-۲- درصد رشد محصول ناخالص داخلی در کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی

کشور	سال	۲۰۱۰	۲۰۰۹	۲۰۰۸	۲۰۰۷	۲۰۰۶	۲۰۰۵	۲۰۰۴
آذربایجان	۱۰۲	۵	۹.۳	۱۰.۸	۲۵.۱	۳۴.۵	۲۶.۴	۱۰.۲
اردن	۸.۶	۲.۱	۲.۳	۷.۶	۸.۵	۷.۹	۸.۱	۸.۶
ازبکستان	۷.۷	۸.۵	۸.۱	۹	۹.۵	۷.۳	۷	۷.۷
افغانستان	۹.۴	۸.۲	۰.۶	۲.۳	۱۶.۲	۱۱.۲	۱۶.۵	۹.۶
امارات متحده عربی	۵	۱.۴	-۱.۶	۳.۳	۳.۲	۹.۹	۴.۹	۹.۶
اندونزی	۵	۶.۱	۴.۶	۴.۹	۷.۴	۵.۵	۵.۷	۵
ایران	۵.۱	۱	۰.۱	۱	۸.۳	۶.۱	۵.۳	۵.۱
بحرين	۵.۶	۴.۵	۲.۱	۶.۳	۸.۴	۶.۶	۷.۹	۵.۶
بنگلادش	۶.۳	۶.۱	۵.۷	۶.۲	۶.۴	۶.۶	۶	۶.۳
پاکستان	۷.۴	۴.۱	۲.۶	۱.۶	۵.۷	۶.۲	۷.۷	۷.۴
تاجیکستان	۱۰.۳	۶.۵	۴	۷.۶	۷.۸	۶.۶	۶.۷	۱۰.۳
ترکمنستان	۵	۹.۲	۶.۱	۱۴.۷	۱۱.۱	۱۱	۱۳	۵
ترکیه	۹.۴	۹	-۴.۸	۰.۷	۴.۷	۶.۹	۸.۴	۹.۴
سوریه	۶.۹	۳.۲	۶	۴.۵	۵.۷	۵	۶.۲	۶.۹
عراق	۵۴.۲	۷.۳	۹.۳	۶.۶	۱.۴	۱۰.۲	۴.۴	۵۴.۲
عربستان سعودی	۵۳	۳.۸	۰.۲	۴.۲	۲	۲.۲	۵.۶	۳.۴
عمان	۳.۴	-۱.۴	۲.۴	۸.۴	-۱.۴	۲.۹	۸.۴	۷
قرقیزستان	۹.۶	۷	۱.۲	۳.۳	۸.۷	۱۰.۶	۹.۷	۹.۶
فراقتان	۹.۲	۱۹.۴	۱.۲	۱۷.۷	۱.۸	۲۶.۲	۷.۵	۲۰.۸
قطر	۱۰.۲	۲	-۵.۲	۵	۴.۴	۵.۲	۱۰.۶	۱۰.۲
کویت	۷.۵	۷.۵	۸	۹.۳	۷.۶	۰.۷	۰.۹	۷.۵
لبنان	۶.۸	۷.۲	-۱.۶	۴.۸	۶.۵	۵.۸	۵.۳	۶.۸
مالوی	۵	۸	۴.۷	۴.۷	۴.۴	۳.۸	۵.۹	۵
یمن	۵.۷	۴.۷	۱.۶	۰.۸	۱.۶	۱۸.۹	۹	۵.۷
موریتانی	۹.۲	۶.۱	۶.۳	۵.۶	۴.۷	۱.۶	-۰.۹	۹.۲
کامبیا	-۰.۴	۵.۶	-۰.۴	۱.۷	۵.۶	-۲.۴	۵.۶	-۰.۴
کابین	۴.۱	۵.۱	۴.۷	۷.۲	۷.۱	۶.۸	۴.۵	۴.۱
مصر	۱.۶	۲.۶	۰	۳.۸	۲.۳	۱.۲	۱.۸	۱.۶
ساحل عاج	۳	۴.۵	۵.۵	۵	۵	۱۲.۷	۲.۲	۳
جبیوتی	۰.۲	۲.۱	۱.۸	۱	۰.۵	۱.۲	۴.۲	۰.۲
کوموروس	۳.۷	۳	۱.۶	۲.۹	۳.۳	۲.۲	۲.۳	۳.۷
کامرون	۴.۵	۵.۸	۳.۲	۶.۴	۴.۱	۶.۳	۸.۷	۴.۵
بورکینافاسو	۳.۱	۲.۶	۲.۷	۵	۴.۶	۳.۸	۲.۹	۳.۱
بنین	۵.۱	۳.۳	۲.۴	۲.۴	۳	۲	۵.۱	۵.۱
الجزایر	۵.۱	۵.۱	۲.۴	۲.۴	۳	۲	۵.۱	۵.۱
آلابنی	۳۳.۷	۵.۱	۰.۳	۰.۳	۰.۱	۰.۲	۷.۹	۳۳.۷
چاد	۲.۳	۱.۹	-۰.۳	۴.۹	۱.۸	۱	۳	۲.۳
گینه	۲.۲	۱.۶	۷.۹	۴	۴.۱	۲.۸	۴	۲.۲
گینه بیسائو	۳.۲	۳.۶	۲.۳	۲	۷	۵.۱	-۲	۳.۲
گویان	۲.۴	۴.۲	-۰.۷	۲.۷	۵.۱	۶.۷	۱۰.۳	۲.۴
لیبی	۱۱.۳	۱۱.۶	-۸.۹	۳.۴	۶.۱	۲۲.۵	-۵	۱۱.۳
مالدیو	۲.۳	۴.۵	۵	۴.۳	۴.۳	۵.۳	۶.۱	۲.۳
مالی	۴.۸	۳.۳	۴.۹	۵.۶	۲.۷	۷.۸	۳	۴.۸
مراکش	۷.۹	۷	۶.۳	۶.۸	۷.۳	۸.۷	۸.۴	۷.۹
موزانیمک	-۰.۸	۷.۵	-۰.۹	۹.۶	۳.۱	۵.۸	۷.۴	-۰.۸
نیجر	۳۳.۷	۲.۸	-۸.۳	۲.۳	۵.۱	۷.۵	۳.۴	۳۳.۷
فلسطین	۱۲	۶.۵	۷.۴	۷.۱	۵.۴	-۰.۲	۸.۶	۱۲
سنگال	۵.۹	۴.۲	۲.۲	۳.۲	۴.۹	۲.۵	۵.۶	۵.۹
سیبرالون	۹.۶	۴.۹	۴.۹	۴.۷	۴.۳	۶.۴	۷.۵	۹.۶
سومالی	۳	۲.۶	۲.۶	۲.۶	۲.۶	۲.۶	۳	۳
سودان	۶.۵	۵.۱	۸.۲	۷.۸	۹.۶	۹.۶	۶.۱	۶.۵
سورینام	۸	۴.۴	۲.۱	۵.۱	۵.۴	۴.۵	۳.۹	۸
توگو	۲.۵	۳.۷	۲.۱	۴.۵	۶.۳	۵.۷	۴	۶
تونس	۵.۸	۲.۵	۴.۴	۱۰.۴	۸.۱	۷	۱۰	۵.۸
اوگاندا	۰.۵	۴.۱	-۱.۸	-۱.۹	۰.۲	۴.۴	۰.۴	۰.۵
برونئی	۰.۵	۴.۱	-۱.۸	-۱.۹	۰.۲	۴.۴	۰.۴	۰.۵

مأخذ: سالنامه‌ی آماری سازمان ملل متحد سال ۲۰۱۱ (پنجاه و ششمین شماره)